

Tallinna Loomaaija loomkonna kujundamise põhimõtted

Sissejuhatus

Loomkonna ehk kollektiooni plaan määratleb, milliste liikide eest loomaaed hoolitseb ja millistel eesmärkidel loomi peetakse, st milliseid rolle loomad kollektioonis täidavad. Ühtlasi peegeldab plaan asutuse tulevikuvaadet, st loomkonna plaani rakendatakse ka juhisenä loomade paaritamiseks, soetamiseks ja loomkonnast väljaarvamiseks, et kujuneks loomaaia soovidele, eesmärkidele ja võimalustele vastav loomkond.

Loomkonna kujunemise põhialusteks on loomaaia juhtfunktsioonid, st looduskaitse, haridus ja teadustöö. Oluline on ka loomade atraktiivsus külastajatele ning see, millist hariduslikku või loodushoiulist sõnumit see liik endas kannab.

Lisaks tuleb arvestada Tallinna Loomaaija (TL) kliimaatilise ja geograafilise paiknemisega; TL-i olemasolevaid võimalusi liikidele sobivate heaolu võimaldavate elutingimuste tagamiseks või vajadusel eeldusi sobivate elutingimuste loomiseks ning kõrge heaolu tagamiseks.

Loomkonna pidamise põhimõtted Tallinna Loomaaias

Aastal 2018 pole kõikide liikide isenditele tagatud pidamise tingimusi, mis vastavad väljakujunenud ja loomaaedade ühenduste poolt aktsepteeritavatele standarditele. Nende liikide isendite pidamise puhul rakendatakse eelisjärjekorras kahte toimimise skeemi:

- loomi hoitaks ajutiselt suboptimaalsetes tingimustes ning nende sobivate elutingimuste ja heaolu tagamine on prioriteet,
- loomad arvatakse kollektioonist välja andes nad ära teistesse loomaaedadesse, mis omavad vahendeid ja võimalusi pakkumaks nende loomadele väljakujunenud standarditele vastavaid tingimusi.

Loomade järglaskonda planeerides ja uute liikide/loomade hankimisel tagatakse neile juba vastavalt sündides või saabudes sobivad ja kõrget heaolu tagavad tingimused.

Loomi peetakse loomaaias ainult järgmistel eesmärkidel:

- **Liikide alalhoidmiseks.** Siia kuuluvad eelkõige kõik Euroopa ohustatud liikide programmi (EEP), Euroopa suguregistrisse (ESB) ja Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) punasesse raamatusse kuuluvad liigid. Lisaks kuuluvad siia loomad, keda peetakse teistel selgelt määratletud loodushoiualastel eesmärkidel (nt lokaalne looduskaitse vajadus, looduskaitse vajadus, mis pole määratletud Euroopa Loomaaedade ja Akvaariumide Assotsiatsiooni (EAZA) dokumentidega). Kõikide loomade pidamine antud eesmärkidel peab olema tõendatud;

- **Hariduse pakkumiseks** (afektiivse/tundmusliku rõhuasetusega). Siia kuuluvad kõik need loomad, kes tänu oma bioloogilistele eripäradele tekitavad inimestes huvi ja/või empaatiat. Lisaks ka liigid kelle bioloogilised eripärad ja/või looduslik levik on olulised loodusharidusliku või loodushoiualase sõnumi kandjad. Tundmusliku mõõte potentsiaal peab olema rakendunud või peab eksisteerima plaan selle rakendamiseks;
- **Teadusliku uurimisöö läbiviimiseks**. Siia kuuluvad liigid, mis on olulised teadusuuringute läbiviimiseks, reeglina peavad uuringud omama rakenduslikku *in situ* ja/või *ex situ* loodushoiualast tähtsust¹.

Loomkonna kujundamisel peetakse oluliseks liikide osatähtsust vähemalt ühes järgnevatest paikkondadest:

- Aafrika: antud piirkonna elustik on esindatud megafauna esindajatega ning liikidega, kelle pidamine Eestis on kliimaatilisest seisukohast soodne. See grupp on suhteliselt väike, olles esindatud eelkõige aafrika elevanti, teravmökk ninasarviku, sebra ning väheste sõraliste liikidega.
- Arktika ja tundra: antud paikkonda esindavad antud alade kõige olulisemad maismaa liigid. TL-is esitatakse Arktikast ja tundrast eraldatud alal vastandlikkuse rõhutamiseks ka liike, kes on omased Antarktikale (näiteks üksikud pingviiniliigid). Antud aladel elavaid liike on Eesti kliimaatilistes tingimustes kerge pidada.
- Avatud elupaigad (stepid, rohtlad ja kõrbed): antud paikkonda kuuluvad legendikualadel elamiseks kohanenud liigid (nt kaamelid, prževalski hobune jt). TL asetab põhirõhu liikidele, keda on Eestis kerge pidada nende liikide võimekuse poolest hakkama saada meie kliimas.
- Boreaalid, sh Eesti fauna: antud paikkonda esindavad põhjapoolkera metsavööndi loomad. See vöönd, sh Eesti fauna peab olema loomaaias kõige parema esinduslikkusega nii ökoloogilises kui ka evolutsioonilises mõttes. Selle vööndi arendamine esmase tähtsusega on oluline, et tutvustada meile endile lähimat loodust. Antud fauna on Eesti kliimaatilistes tingimustes kõige paremini peetav.
- Kaug-Ida: paikkonda esindavad sealt pärid võtmeliigid nagu näiteks amuuri tiiger, harza ja kured.
- Lasteloomaaed/koduloomaala: antud alale koondatakse praeguse lasteloomaai liigid.
- Mäestiku elupaigad: antud paikkonda esindavad mägede ja mägismaa fauna see osa, mis on Eestis kliimaatilistes tingimusest kergesti peetav. Siia kuuluvad nt alpiinses vööndis olevad liigid (nt lumeleopardid, dagestani tuur jt) kui ka teised mägismaa loomad.
- Märgalad: antud paikkonda esindavad eelkõige boreaalse vööndi veekogude, järvede, jõgede, ojade, merede ja nende kallaste elustik, st liigid kelle eluviisid on otseselt seotud veekeskkonnaga.
- Troopika: antud paikkonna raames keskendutakse eelkõige kagu-Aasiale, kui loodusrikkuse kriisipiirkonna faunale. Liigilise koosseisu poolest on see vähese arvuline.

Loomkonna paigutus jaguneb kaheks:

- külastajatele elamust pakkuvad, vaatamiseks avatud ja (tundmuslikku) haridust pakkuvad aedikud, st väljapanekud;

---

¹ Vt EAZA Research Strategy (2008). Saadaval: <http://www.eaza.net/assets/Uploads/Strategies/EAZA-Research-Strategy-2008.pdf>.

- loomaaia teiste ülesannete (nt paljundamine, teadustöö) täitmiseks olulised aedikud, mis ei ole üldjuhul külastajatele avatud ja kuhu viiakse külastajaid ainult giidigruppides.

Vaatamata paigutamise viisile, on loomadele kindlustatud sobivad ja kõrget heaolu tagavad tingimused.

Loomkonna planeerimise põhimõtted

Loomkonna põhiline eesmärk on loodushoid nii otsese liigikaitselise tegevusena kui ka haridustegevuse kaudu. Kollektiooni planeerimine on pidev protsess, mille tulemused fikseeritakse kord aastas TL-i iga-aastases aruandes; selles hinnatakse ka kollektiooni planeerimise tulemuslikkust. Loomakonna planeerimiseks moodustatakse minimaalselt kolmeliikmeline töörühm, et esindatud oleks vähemalt zooteenistuse, liigikaitselise labori ja haridusosakonna pädevused.² TL-i loomade kollektiooni plaan annab ülevaate kollektiooni kuuluvate loomadest ja nende rollidest ning põhjendab, miks mingit liiki/looma peetakse, miks mingit/looma liiki on vaja soetada, paljundada või kollektioonist välja arvata; samuti kui palju loomi planeeritakse soetada, kollektioonist välja arvata või paljundada. Loomkonna planeerimise aluseks on vastav väljatöötatud meetodika, mis kaalutleb liikide/loomade rolle kollektioonis, TL-i tulevikuplaane seoses kollektiooniga ja heaolu tagamise taset heaolu kava alusel või vajadusel selle tagamise võimalusi. Planeerimisprotsessis toetatakse lisaks antud dokumendile selle lisades (1-3) olevale infole ning loomade heaolu tagamise tegevuskavale.

Planeerimise kriteeriumid, st loomade pidamise eesmärgid, toetavad otseselt TL-i arengukava missiooni, visiooni ja põhiväärtusi.

Loomade kollektiooni soetamise põhimõtted

Reeglina ei soeta Tallinna Loomaaed oma loomkonda looduses sündinud loomi, vaid tehistingimustes sündinud loomi, kes pärinevad teistest loomaaedade ühenduste poolt tunnustatud loomaaedadest. See ei välistata konfiskeeritud või päästetud loomade vastuvõtmist või loomade vastuvõtmist muudest loomaaedadest, juhul kui see on oluline liigikaitselise seisukohalt. Erandjuhtudel on võimalik ka loomade soetamine loodusest.

Eranditeks on järgmised juhud:

- loodusest loomade toomine selgelt määratletud loodushoiulistel põhjustel;
- loomaaedade ühenduste koordineeritud programmi (nt EEP) vajadusest tulenevalt, kui selleks on vastava programmi koordinaatori soovitus³;
- loomade toomine tehistingimustesse nende rehabiliteerimisvajadustest lähtuvalt (prioriteediga liiki loodusesse taasasustada);

² Võimalusel moodustatakse suurem töörühm erilaadsete pädevuste kaasamiseks; töörühma võib liikmeid kaasata ka väljaspoolt loomaaeda.

³ Täpsemateks juhisteks vt EAZA Population Management Manual (2015). Saadaval: <http://www.eaza.net/assets/Uploads/Governing-documents/201510-EAZA-Population-Management-Manual-V1.05-Council-approved-20131401.pdf>

- teaduslikest uuringutest tekkinud selgelt põhjendatud vajadus.

Loodusest loomade soetamisel lähtutakse Maailma Loomaaedade ja Akvaariumide Assotsiatsiooni (WAZA) resolutsioonist nr 69.1 „Loomade seaduslik, jätkusuutlik ja eetiline hankimine“⁴. Igal juhul viiakse loodusest loomade soetamine võimaliku miinimumini.

Loomade soetamisel lähtutakse eetilistest põhimõtetest ja soetatakse ainult neid loomi, kelle pidamiseks on olemas sobivad tingimused ja kelle eest hoolitsemiseks on olemas vastava väljaõppega personal. Lisaks lähtutakse kollektiooni täiendamisel Lisas 3 toodud juhust, et arvestada võimalikult paljude eriaspektidega, mis loomade soetamisel olulisteks osutuvad.

Loomade kollektioonist väljaarvamise põhjused ja viisid

Loomi arvatakse kollektioonist välja loomkonna plaani alusel järgmistel põhjustel:

- kui neil puudub selgelt määratletud liigikaitseline, külastajaid siduv ja haridusväärtust omav või teadustöös rakendatav roll ning kui ühegi rolli rakendamiseks võimalusi ei leita;
- kui nende pidamiseks ei ole sobivaid tingimusi ning puuduvad võimalused sobivate tingimuste loomiseks;
- sellekohase soovitus on andnud EEP koordinaator või taksoni ekspertgrupp (TAG);

Loomi võib erandjuhtudel (nt ravimatud vigastused, ohu kujutamine inimesele) kollektioonist välja arvata ka plaaniväliselt (vt lisaks ptk „Prakeerimise põhimõtted“).

Kui liigid või loomad arvatakse kollektioonist välja (ka tulevikuperspektiivi arvestades) rolli või kõrge heaolu puudumise tõttu, rakendatakse alati esimese võimalusena loomade saatmist teistesse usaldusväärsetesse loomaaedadesse. TL saadab oma loomi ainult sellistesse institutsioonidesse, kus on kontrollitult olemas loomale sobivad pidamistingimused.

Loomade transportimisel erinevate asutuste vahel järgitakse EAZA suuniseid loomade transportimiseks.⁵

Juhul, kui kollektioonist väljaarvatavale loomale ei leita sobivat alternatiivset asutust:

- kuid looma heaolu on TL-s tagatud ning leiduvad vahendid tema pidamiseks, jäetakse loom kollektiooni, kuni avaneb võimalus tema äraandmiseks;
- kuid looma heaolu ei ole TL-s tagatud ja puuduvad võimalused sobivate tingimuste loomiseks, loom prakeeritakse.

---

⁴ Saadaval: https://aboutzoos.info/images/stories/files/WAZA_resolution_69-1_animalsourcing.pdf.

⁵ Täpsemateks juhisteks vt EAZA Population Management Manual (2015), lk 162–163. Saadaval: <http://www.eaza.net/assets/Uploads/Governing-documents/201510-EAZA-Population-Management-Manual-V1.05-Council-approved-20131401.pdf>. Lisaks vt EAZA Position Statement on Council Regulation 1/2005: Protection of Animals during Transport. Saadaval: <http://www.eaza.net/assets/Uploads/Position-statements/2010-12-EAZA-Position-Paper-on-Animal-Transport-final.pdf>.

Prakeerimise põhimõtted

Juhul, kui osutub vajalikuks loomi prakeerida, järgitakse EAZA prakeerimisavaldust (2015)⁶ ning konkreetseid liike ja keskkonda arvestavaid eutaneerimismeetodeid⁷. Prakeerimine on defineeritud kui looma eemaldamine inimhoole all olevast populatsioonist humaansel viisil, mis on teostatud kvalifitseeritud ja kogenud personali poolt.

EAZA peab prakeerimist standardtegevuseks järgmistel juhtudel:

- kui loom kujutab tõsist ja vältimatud ohtu inimesele, nt aedikust põgenenud loom;
- kui veterinaarpersonal, kes vastutab konkreetse looma tervise ja heaolu eest, leiab, et loom kannatab haiguse tõttu, ta on kahjustavas psühholoogilises seisundis või tõsistes valudes ning/või stressis, mida ei ole võimalik adekvaatselt kergendada.

Prakeerimine on lubatud ka juhtudel kui:

- ainus alternatiiv on looma pidamine suboptimaalsetes tingimustes ning puuduvad võimalused tagada looma kõrget heaolu;
- see otsus on osa tasakaalustatud populatsioonihaldamise strateegiast, mis on soovitatud EEP koordinaatori poolt.

---

⁶ Saadaval: <http://www.eaza.net/assets/Uploads/Position-statements/EAZA-Culling-statement.pdf>

⁷ Vt AVMA Guidelines for the Euthanasia of Animals (2013). Saadaval: <https://www.avma.org/KB/Policies/Documents/euthanasia-highres.pdf>

Loomkonna rollid⁸ planeerimises

1	LIIGIKAITSE
1A	Liigikaitse („Noa laev“) — liigid, kes on looduses välja surnud või väljasuremise äärel ja kaoks tehistingimuses peetavate loomadeta täielikult.
1B	Liigikaitse (kindlustus) — tehistingimustes pidamise eesmärgiks on elujõulise populatsiooni tagamine, et vältida liigi ennustatavat kadumist ja seega säilitada tulevikuväljavaateid liigi säilitamiseks. Üldjuhul on see osa ametlikest liigikorralduskavadest.
1C	Liigikaitse (ümbervasustamine) — liigid, keda rakendatakse liigikaitse eesmärgil ümber asustamiseks (populatsiooni taastamine, toetatud uusasustamine, ökoloogiline asendamine).
1D	Liigikaitse (ajutine toetamine) — liigid, keda peetakse tehistingimustes ajutiselt, et kaitsta isendeid otseste ohtude või kõrge suremuse eest (nt katastroofid või liikide noorjarkude pidamine ja hiljem loodusesse tagasi laskmine, nn „ammeabi“).
1E	Liigikaitse (teadus ja õppetegevus) — liikide ja nende elupaikade kaitse või sellega tegelevate inimeste väljaõppe tarbeks tehtavate rakendusuringute jaoks peetavad liigid (sealhulgas mudelliigid).
1F	Liigikaitse (<i>in situ</i> programmide toetamine) — liigid, keda peetakse loomaaias antud liigi, seotud liikide või nende elupaikade kaitsmisele suunatud <i>in situ</i> tegevuste toetamiseks.
1G	Liigikaitse (tegevus) — liigid, keda kasutatakse avalikkusele liigikaitsega seotud teemade (probleemid, lahendused, inimese individuaalne roll selles) tutvustamiseks ja inimestel endil selles aktiivselt osalemise võimaldamiseks.
2	KÜLASTAJATE SIDUJAD EHK HARIDUSES TUNDMUSLIKKU/AFEKTIIVSET MÕÕDET ESILETÕSVAD LOOMAD
	Liigid, keda kasutatakse nende erilise välimuse, käitumise, bioloogia vmt tingituna inimestes huvi äratamiseks, sideme loomiseks inimese ja ülejäänud looduse vahel ning empaatia arendamiseks eluslooduse vastu. Antud roll peegeldab ka tundmuslikku mõõdet hariduse pakkumisel, st loomi rakendatakse loodushoiulistes haridusprogrammides, mis on suunatud konkreetsetele ohtudele või piirangutele seoses liikide või elupaiga kaitsega.
3	TEADUSTÖÖ
	Liigid, keda kasutatakse uuringute läbiviimisel, et suurendada teadmisi nende päritolust, populatsioonibioloogiast, taksonoomiast, loomade hooldamisest, haigustest, tervisest jmt, kuid mis ei ole otseselt liigikaitsega seotud.
4	ROLL PUUDUB
	Liigid, kelle pidamine ei ole seotud ühegi eelpool nimetatud kategooriaga. Puudub selgelt määratletud roll liigikaitse, külastajate sidumise või uuringute valdkonnas. Kui neile sobivat rolli ei leita, siis kõrvaldatakse nad järk-järgult kollektsioonist.

Antud rollid on kujundatud IUCNi *ex situ* liigikaitse rollide alusel.⁹

⁸ Kollektiooni planeerimise rollide koostamisel on aluseks võetud Riia ja Chesteri Loomaaia meetodika.

⁹ Vt IUCN Species Survival Commission Guidelines on the Use of *Ex situ* Management for Species Conservation (2014), lk 7. Saadaval: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2014-064.pdf>.

Rolli „Külastajate sidujad ehk hariduses afektiivset/tundmuslikku mõõdet esiletõstvad loomad“ hindamine

Vaatamata külastajate kallutatusele eelistada imetajaid, on igal looma(grupi)/liigil olemas potentsiaal siduda külastajad ehk olla esitatud viisil, mis soodustaks tundmuslikku õppimist. Selleks kasutatakse loomade looduslikke elupaiku imiteerivaid väljapanekuid ja haaravaid tõlgendusi. Tundmustest juhinduvat haridust saab pakkuda juhul, kui inimesed on loomast/liigist huvitatud ja/või tunnevad tema suhtes empaatiat. Loomade potentsiaali külastajaid emotsionaalselt mõjutada ja nende populaarsust mõõdetakse loomaiaa territooriumil inimeste ja teiste loomadega vahelise lävimisega, st loomade võimega inimesi ligi tõmmata ja neid enda väljapaneku juures hoida. Kollektiooni planeerimisel TL-is lähtutakse rakendatud potentsiaalist, st loom peab täitma rolli külastajate sidujana ning vajadusel tuleb selle saavutamiseks rakeendada vastavaid meetmeid.

Seda, kas liik pakub või võimaldab pakkuda tundmustest lähtuvat haridust, otsustab kollektiooni planeerimise töörühm. Töörühm võtab arvesse nii looma välimust, käitumist, tema bioloogiat, elulugu, olemasolevat erialast kirjandust (nt varasemad külastajauuringud) ja muud asjakohast teavet. Töörühm hindab, kas loom/liik on Tallinna Loomaaias külastajate siduja või kas TL-il on selge ja realiseeritav potentsiaal rakendada looma/liiki loodushariduslikes väljundites (st kas eksponeeritav loom/liik, tema vahetu keskkond, tema eksponeerimist toetavad sõnumid ja lood võimaldavad loomaial liikuda missiooni täitmise poole).

Rolli „Liigikaitse“ hindamine (põhirõhuga uute loomade/liikide soetamisel)

Kuigi loomi ja liike valitakse loomkonda liigikaitse, hariduse ja teaduse kriteeriumidele põhinedes, on palju muid olulisi kaalutlusi, millega tuleb arvestada enne uu(t)e looma(de) või liigi soetamist. Antud lisas on eelkõige keskendunud uu(t)e looma(de) või liikide soetamisel olulistele aspektidele, mis aitavad määratleda loomade liigikaitse rolli olemasolu TL-i loomakonnas. Siiski, enamus esiletoodud punktidest sobivad ka juba olemasolevate loomade liigikaitse rolli erinevate aspektide hindamiseks.

***In situ* liigikaitsega seotus**

1. ***Olemasolevad in situ liigikaitse algatused TL-is:*** kas antud liik on otseselt seotud olemasoleva TL-i *in situ* liigikaitse programmi või projektiga ja kas selle liigi haldamine on selle programmi/projekti/liigi seisukohast kasulik?
2. ***Uued algatused:*** kas antud liik võimaldab käivitada uut TL-i projekti või programmi ühenduses teiste loomaaedadega või iseseisvalt?
3. ***Partnerluses teostatavad projektid:*** kas antud liik võimaldab TL-il saada aktiivseks partneriks juba olemasolevas *in situ* liigikaitse projektis?
4. ***In situ toetus:*** kas antud liik võimaldab toetada (rahaliselt või läbi muude võimaluste) olemasolevat *in situ* liigikaitse projekti?

Populatsiooni rajamine

5. ***Teised olemasolevad programmid:*** kas liiki hallatakse juba läbi teiste programmide (WAZA, EAZA jt); kas liigi soetamine TL-i poolt aitab neid programme ning kas TL-il on vajaminevad oskused/vahendid selle liigi haldamiseks? Kas vajaminevad oskused on mõistliku kuluga omandatavad?
6. ***Isendid populatsiooni asutamiseks:*** kas reaalselt või potentsiaalselt on piisavalt isendeid (*in situ* või *ex situ* allikatest), et algatada *ex situ* programmi, tagades ka taksonoomilise staatuse kindlustamise (st, puuduvad alaliigi/tuvastamise probleemid)?

Teadmised

7. ***Taustateadmised antud liigist in situ:*** kas on piisavalt teadmisi antud liigi ökoloogiast, käitumisest ja paljunemisest, et tuletada liigi tõenäolised *ex situ* vajadused?
8. ***Analoogsed liigid:*** vaatamata vahetute teadmiste puudumistele antud liigi *ex situ* vajadustest, kas teadmisi saab mõistlikul ja usaldusväärsel määral tuletada sarnastest või sugulasliikide kohta olemasolevast teabest?

Majutus/aedikud

9. ***Olemasolevad rajatised:*** kas hetkel on olemas piisaval arvul ja kvaliteediga rajatisi? Arvestades mitte ainult populatsiooni asutavaid isendeid vaid ka nende tulevase järglasi ja nende erinevaid kasvamisest tulenevaid vajadusi (kaaluge ruumide omadusi; kütet ja jahutust; veevarustust, -kvaliteeti, -puhastust ja -kõrvaldust; valgustust; ventilatsiooni jne).
10. ***Planeeritud rajatised:*** kas eksisteerib potentsiaal sobivate rajatiste ehitamiseks, mis võimaldavad täita *ex situ* programmi?

Loomade pidamine ja hooldamine

11. ***Personal:*** kas antud liigi pidamiseks ja hooldamiseks on olemas kogunud ja piisaval arvul personali?

12. **Väljaõpe:** kas on piisaval arvul personali, kellele on võimalik korraldada väljaõpet antud liigiga *ex situ* toimetulekuks?
13. **Loomade hooldamine:** kas antud populatsiooni haldamiseks on olemas sobiv registripidamise ja teadmiste standard, et aidata vähendada võimalikke ohte, nt geneetilise mitmekesisuse kadu, tehisklik valik, patogeenide levik, hübriidisatsioon jne. (Antud kompetents ei pea olema TL-is endas, kuid sellele peab olema ligipääs).
14. **Veterinaarteenused ja terviseanalüüsid:** kas populatsiooni rutiinse tervisekontrolliga on arvestatud (kas see on planeeritud) ja kas on olemas vastaval tasemel veterinaarteenused?

Avalikkuse huvi

15. **Külastaja sidumine/harimisväärtus:** kas antud liik on külastajate siduja ja omab emotsionaalset harimisväärtust (vt Lisa 2)?